

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv,
Ferdinandi S. Rom. Imp. Principis, Marchionis
Castilianensis F. Natu Maximi, Libri Tres**

Cepari, Virgilio

Coloniæ Agrippinæ, 1608

c. 6. Castilionem cum patre reversus per summam austeritatem vitam
agit, & diuina ope incendium euadit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43934

sarij, cùm eius mores non ignorarent, neque tantam victus cultusque duritiam, rerumque omnium quæ in sèculo laudatur, despicientiam æquis oculis aspicerent, tamen prudentiam eius singularem, virtutemque reuersti, neq; quid ita ficeret interrogare aucti, missum eum ficerent.

CAPUT SEXTVM.

*CASTILIONEM CVM PATRE
reuersus, per summam austoritatem
vitam agit, & diuina ope
incendium eu-
uadit.*

Postquam perfunctus Montisferrati administratione Marchio, cum familia Castilionem remigravit, Aloysius non modò illam tam acerbè afflictandi sui, pre- cantiq; contentionem laxauit, verum etiam sic intendit, vt mirum sit vel eum non graui aliquo morbo, qui perturbatam iam diu totam valetudinem funditus perderet, oppressum esse, vel parentes, in quorum hæc oculis faciebat, non pro potestate ve- tuisse. Etenim ad illam victus parsimoniæ, ac duritiam, quam Mætuæ, vt supra memo- ui, erat complexus, neq; vnquā deinde ab- iecerat, complura in singulas hebdomadas plena iejunia adiūxit, sic vt quo thebdoma- dibus minimum tria seruaret stata iejunia.

F

Nempe

Nempe Sabbato honori beatissimæ V. Matris: Feria sexta neci Christi Saluatoris nostræ recolédæ, quo die solo pane & aqua contentus manæ tribus panis segmētis in aquam intinctis, nulla re præterea, vesperi autē in esurialem cœnulam, vno item panis modicè tosti, & aqua macerati segmento vicitabat. Feria deniq; quarta interdum cæteris, præter panem & aquam sibi interdicebat, interdum receptum in Ecclesia ieiunij morem tenebat. Accedebant alia extraordina ria ieiunia, quæ sponte sibi imperabat, quoties vel tempus admoneret, vel ad ea diuinæ amoris, & pietatis ardore raperetur. Præterea cibi erat ad eò modicæ, ut nonnulli è patris cohorte mirati, quinā vitâ tueri posset, decreuerint ipso insciente; quantū cibi una mensa caperet, appédere. ij postquā panē vñā cum obsonio littera examinarunt, iurando cōfirmant, q̄ ille prædere soleret, vel cœnare vñciā totā non pepēdisse. Quod pondus ad eò non suppeditat cōsuetæ naturæ necessitati, ut fateri necesse sit, q̄ de alijs Diuis accepimus, vitam illi diuinæ quadam vi sustentatā esse, sine qua, tātilllo cibo videretur tolerari nō posse. Illud præterea fuit morū ipsius, ad id ferculum q̄ deterrium in mēsam allatum putaret, oculos adiçere, atq; eius pauxillo degustato, cetera intacta relinquere. Postremis verò annis, extra ieiunij

iunij dies, non nisi ad libellā expenso, vsus
est cibo, dictitans id ad viuendum satis es-
se: q̄ superaret, vt superuacaneū esse respuē-
dum. Atq; hæc, quæ de eius ratione victus
sunt narrata, tum alij, tum qui ei à poculis
fuit, & prægustator, alijq; mēsæ administrati
iurati dixerunt. Iungebat huic tam seueræ
abstinentiæ alias etiam inflictas corpori
pēnarum acerbitates: Itaq; singulis hebdo-
madis minimum ter se flagris excipiebat
vltimis verò annis, quibus in seculo versatō
est, quotidie; ac tandem intra noctis & diel
spatium tertium, vsq; eo dū suo se sanguine
perfunderet. Quia verò principiò cōtextō
in hunc vsum flagello carebat, loris quibus
canes alligari solent, quæ forte domi repe-
rerat, aut funium frustis, aut, vt nonnulli
asseuerāt, catena ferrea vapulabat. Qui ob-
sequij cauſa præ foribus eius excubabant,
ſæpe ſe illum nixū genibus, seq; ipsū cedē-
tem offenditſe testantur. item, dum lectū
ſternerēt, reperiebat ſub ceruicali abitrufa
flagella funiculis contexta, quibus in ſe ani-
maduertebat. Matri etiā non ſemel oſtenſa
ſunt eius indusia, ſanguine flagrorū iictibus
expresso penitus imbuta. Horū certior fa-
etus Marchio tū alias frequēter in eū vehe-
menter inuectus eft, tū aliquando ad cōiu-
gem conuertus, hoc etiam mœſtus adiecit:
Hic puer manus ſibi ipſi violentas videtur

F 2

inferre

inferre velle. Faciebat & illud crebrò, ut
fragmen aliquod tabulæ, aut alterius ligni
linteis lecticarijs tegeret, quo ipse sibi dor-
miēti molestiā faces sleret. Ne verò interdiu
perpetuo dolore corp⁹ vacareret, pro cilicio,
quod illi deerat, calcaria (ō rē nouā & inau-
ditam) ad fodienda equorum latera compa-
rata, nudo corpori admota gestabat, & in
mollē suā carnē ferreos illorū radioles sic
defigebat, ut acerbo eā cruciatu torqueret.

Qua ex re satis liquet, quam se totum ad
sanctioris vitæ studium contulerit, qui an-
norum tredecim, & dimidiati, in tā florēte
& delicata fortuna natus nullo p̄ceptore,
corpus tam miseris habuerit modis. Socia-
bat sanctus puer hæc ieunia, cæteraque in-
commoda, quibus corpus sponte vexabat,
cum mentis exercitatione, & p̄cipuè cū
tanta precandi assiduitate, ut quidam eius
aulæ muneribus functi, apud acta sancte iu-
rati negauerint, vñquam se in eius conclau-
sia venisse, quin orationi intentum occu-
parint, ac s̄pē priusquam eius finem face-
ret, diu sibi pro foribus manendum fuisse.
Mane postquam è lecto surrexerat, in me-
ditatione rerum cœlestium horam ipsam
consumebat, quam non clepsydræ fluxu,
sed caritatis in Deum impetu, ac cœlestis
dulcedinis sensu metiebatur. sub hæc, fa-
miliares suas preces recitabat. Rei p̄terea
diuinæ

diuinæ dabat operam quotidie, & sæpum-
ero sacerdoti ministrabat, qua re mirifi-
cè ducebatur. Insuper religiosorum eius
oppidi hominum, interea dum publicè
Deum comprecarentur, atque laudarent,
singulari exemplo, atque ipsorum fructu,
cetibus se miscebat: reliquum diem in li-
bris sacris volutandis, aut in sacrorum ar-
canis considerandis, animoque penitus cō-
tuendis abditus, latebat. Appetente nocte,
priusquam ad quietem se conferret, vnam
& alteram horam orationi impendebat
tanto sensu, nullum ut ei modum statuere
posse dices. Cubicularios qui foris oppe-
riebantur, dum cubitum concedentí ser-
uirent, nonmodò non tædebat eius more,
sed plurimum etiam eius exemplo profici-
ebant ad virtutem. Igitur modò per ianuæ
rimas introspiciebant, quemadmodum se
inter precandum gereret, modo domini
emulatione, & ipsi Deo supplices accide-
bant. Quid plura? tā erat multus in recessu,
& rebus sacris cogitandis, ut minimè vanus
sit, qui eum continuè mentem in Deū in-
tentam habuisse, confirmarit. Idcirco sēp-
querebatur Marchio, cgrè posse illum ab
se è cubiculo protrahi, c P. Prospero Ma-
lauolte memorauit, locum, in quo se pro-
sternebat ad precandum, sēpius se lachry-
mis rigatum vidisse. Neque verò, quando

F 3 alicuius

alicuius eum negotij cura è latebris euocaret, idcirkò mentem ab eo quod esset meditatus, aberrare sinebat . quippe siue ille prima luce de Christi cruciatibus, siue de alio quopiam argumento commentaretur tam altè illud imprimebat in animum , ut eius memoriam nulla diurna occupatio delere posset. Quid quod nō satis habebat interdiu, & sero diei in orationem incumbere , sed eius insuper gratia de multa nocte, clam suis omnibus corripiebat è strato corpus, illisq; dormientibus , solo induso opertus, per tenebras & noctis silentium in medio cubiculi, procul sēper ab omni fulcro, genua in nuda figebat humo , & cœlestia mente pertractans bonam noctis partem conficiebat . Neque id solum æstate, verùm etiam brumalibus mensibus , quæ anni tempestas, in Gallia Cisalpina, frigoris in primis aspera est , quibus ita toto corpore cohorrescebat, vt paullulum ab instituta cogitatione auerteretur. Id ille vitio sibi vertens, tamdiu summa sibi vi, vt intento in Deum animo esset, imperare institit, donec mente iam quodammodo à sensibus distracta, nullo amplius frigoris dolore tageretur. Veruntamen sic interea omnibus membris, calore vitali fugiente , obriguerat, torpebatq;, vt corpus genibus vtrò nimirum in ualidū, cùm neq; sedere, neque usquam recumbeat.

recumbere, obstinasset animo, ad nudum
rigidumque solum defluere sineret. atq; ita
iacens cœptam meditationem prosequeba-
tur. Quare mirum mihi videri solet, quo-
modo non in grauem aliquem morbum
delapsus, aut vi frigoris ambustus, extin-
ctusque sit ipse certè familiaribus quibus-
dam suis, quibus hæc inconsulta, ac præfer-
uida (ita enim appellabat) facta sua, iam re-
ligioni consecratus confidenter explicuit,
faslus est se, dum ita pronus humi iaceret,
adèò viribus interdum destitutum fuisse,
vt cum saliuam ne ore quidem posset ejice-
re, resorberere cogeretur. Ex eo conatu, quo
B. Aloysius id egit, vt inter preces, omnes
semper animi partes collectas haberet, ca-
pitis dolor extitit, qui reliquā deinde illum
ætatem vehemēter exercuit. Verū ille gra-
uia, ac præcipuè, similē atq; Christus ex cō-
sertæ spinis coronæ aculeis cepisset, dolorē
pferendi studio, nō modo nullū ei restin-
guēdo remediū, sed varias potius eius fouē-
di, inflāmandi q; vias quæsiuit: ratus eū sibi
salutarē esse, quādo neq; ab suis rebus gerē-
dis quicquā fere eū impediebat, & supplicia
Christi redigebat in memoriā, & nōnulli
in cælo præmij merēdi causā dabat. Attamē
vſu venit aliquādo, vt illo dolore solito a-
cerbius exagitatus, citius, quām consuesset,
in lectum se recipere. post, vbi redijt in

memoriam, necdum se eo die pro eo ac so-
 leret septem psalmos Pœnitentiales recitas-
 se, decreuit non nisi eo penso persoluto o-
 culos ad videndum somnum claudere. Igi-
 tur puerum a cubiculis, candelam pone le-
 ctum deslituere, atque abire iussit. Septem
 illis psalmis absolutis, cum dolore capitis,
 tum somno oppressus candelam est obli-
 litus extingue. Ea ergo tota absumpta, i-
 gnis, cum vnum lecti latus corripuisset, ci-
 tra flammarum, eosque perrepit, sequedif-
 fudit, dum vela omnia, quæ lecticæ præten-
 sa erat, vnam culcitram stramineam, ac tres
 laneas exureret. Dum hæc maximè ignis
 depascitur, ex parte Aloysius ubi tan-
 rum sensit ardorem, cum præterea dolore
 illo capitis grauiter conflictaretur, in ani-
 mum principiò induxit, febris se laborare;
 sed cum cætera omnia nihilominus æstu-
 are tactu explorasset, vnde ea vis caloris in-
 usitati esset orta, conjectura assequi ne-
 quibat: & nihilo seci denuò tētāt obdor-
 miscere; sed frustra. Quapropter cum æstu
 ac sumo increbrescente pènè suffocaretur,
 desilit è lecto, atq; aperta ianua puerū incla-
 mat. Vix pedē in limine posuerat, cū erum-
 pens flama reliquum lecti hausit. id, ne to-
 ta domus eodē igne cōflagraret, exciti mi-
 lites, qui erant in arcis præsidio, in subie-
 ctas fossas defenestra præcipitant. Neque
 dubium

N

dubium est, quin, si vel tantillum lecto e-
gredi moratus esset, in angusto pr̄esertim,
vti postea vidi, atque id temporis occluso
cubiculo, vel igne consumptus, vel fumo
pr̄efocatus interijsset. Sed nimis Deus,
quem iam religioni designarat, neq; igno-
rabit cuius gratia in hoc discrimine versa-
retur, pr̄incipio quodam nutu ab omni no-
xa vindicavit. Itaq; cum consensu omnes
eius salutem Deo acceptam vulgo ferebāt,
tum ad ipsos etiam Duces Mantuam pertu-
lit rumor, vetustissimo liberorum Mar-
chionis, miraculi quiddam evenisse: &, ne-
scio quanto interuallo, ipsa Leonora Au-
stria, de re tota coram, ab ipso met erudiri
postulauit. Ille vt rem vulgatam intellexit,
fortassis ne id etiam resciretur, quid ita cā-
delam iuxta lectum ardere siuisset, ad eam
quæstionem non mediocriter erubuit. So-
let postea A L O Y S I V S, qui multis iam ca-
sibus æternæ prouidentiæ pro suo capite
excubias, curasque exploratas habebat, in
omni fortuna omnibusque cum suis, tum
patris negotijs, cæteris consilijs preces præ-
uerti, seq; Dei potestati permittere: id vnu
obtestatus, vt quod optimum factum esset
(his enim ferè verbis sua Deo commenda-
re est solitus) annueret. Neque verò hæc il-
lum vñquam spes, diuinæq; erga se volun-
tatis fiducia fefellit, quippe ipse met aliquā-

F

do non

do nō est veritus profiteri (quod sanè portento simile est) nihil se vñquam magnum, nihil mediocre à Deo irritis precibus poscisse, neque ullum negotium quamvis implicatum, aliorumque opinione desperatum, atque perditum, quod eius prouidentiæ commiserit, non ex animi sui sententia confectum esse. adē diuina benignitas semper eius orationi partuit.

Ex hoc eodem quotidiano cū Deo vñ, & illa manasse videtur animi excellentia, & magnitudo, quæcumq; mundus possidet despicientis, ac nihili pendentis; qua dote, nihil aiebat esse præclarus. ergo in Principum palatijs, dum supellecilem argenteā, & auream, vestem stragulam, ministrorū obsequia, aliaque de eodem genere asperret, quod hæc omnia per quam vilia habes ret, atque indigna, quæ tanti hominum iudicio estimentur, risum interea vix tenebat. Quocirca crebris sermonibus, quos cum matre habuit confidentius, negavit se satis mirari posse, neque augurari, quid causæ mortales possint dicere, quin Religiosi omnes fiant. siquidem luce meridiana illustriora esse emolumenta, quæ non illi tantum futuræ, sed huic etiam instanti vitæ mortalium afferat Religio, cum eorum, quæ in hoc sæculo prima du-

cuntur

cuntur, breuis sit fructus, & eorum
studiosi malis viui mortuique mactentur.
Mater, cum hæc differentem audiret etsi
facilè videbat, quid consilij cum animo suo
traheret, non tamen idcirco, ea de re, ver-
bum cum ipso vñlum, tum quidem, com-
mutauit. Tametsi verò omni ferè homi-
num congressu abstinebat, cum tamen in
eum se dabat, Ecclesiasticis ferè, & re-
ligiosis viris, qui Castilione degunt, v-
tebatur familiariter. Sed quoniam non
pauci honestissimi homines, in eo op-
pido nati, in varijs sanctioribus fami-
lijs versantur, per alias quidem regio-
nes dispersi, sed qui nonnunquam pa-
triam reuisant. hos simul atque ALO-
SIVS aduenisse cognôrat, ad eos de di-
uinis rebus, cum ijs colloquendi cau-
sa adibat, calculos piaculares, cereas
Agni Dei imagines, alias res similes ad
pietatem comparatas ab ijs cupidè, &
magno pietatis sensu accipiebat. Præci-
puam verò voluptatem hauriebat ex ad-
uentu quorundam Reuerendorum Mo-
nachorum, è Congregatione Caßlinensi
D. Benedicti, qui, cum in eius vitam
quæstio Mutinæ haberetur, præclarum
ei sanctimoniac, & pietatis testimonium
dederunt. Neque minus propenso erat

animo

animo in Reuerendos nonnullos Patres, & Familia D. Dominici, qui per æstatem, animi causa Castilionem veniebant, cum quibus item familiariter, de rebus animo salutaribus sermocinabatur. In his erat R. P. F. Claudius Finus Mutinensis, Theologæ Doctor, & Lector, atque magni in Gallia Cisalpina nominis concionator. Is cū alias, tum paulò antequam mortem obiret, apud Tribunal Episcopi Mutinensis, ea de re interrogatus, his verbis, quæ propter hominis auctoritatem referre visum est, iuratus respondit.

Illustrissimum Dominum A L O Y S I V M Gonzagam, ad quem tituli ac fortunarum Marchionis Castilionensis hereditas pertinebat, non de facie modo, sed ex iterato etiam cum ipso sermone tunc cognoui. cū vna cum meis sodalibus Castilionem, inq; alia in eius familia ditione posita loca secesssem. Libenter enim mater eius operam dabant, vt tum cum alijs, tum præcipue mecum conferret. Evidem ab illo, propter singularis exempli sanctimoniam, quæ in eius moribus, sermone, gestu, sententijs exsplendescerat, attonitus, atq; nō sine quadam iucunditate mentis, amore virtutis ardenter discedebam. Omnes ferè familiaris eius oratio ad eximium quoddam submissè se gerendi studium, Laudemq; eorum spectabat, qui se ab ijs, quæ cæcis mortalibus ampla, atq; magnifica videntur, abiungunt. Quondam

dam etiam mihi, Non est, inquit, quod natales
nos insolenter efferant. quoniam nihil inter ^{Dicitum Aloysij} Principum, & mendicorum cineres interest, nisi
quod illi grauius forteant. Nihil illa etate puerile
designabat. insignitè modestus: fugitans subinde
congressus, atq; interim tacitus, cogitabundus,
gravis, pius. In ore crebro habebat has voces.
Quam velim tanto dei amore flagrare, quanto
tanta maiestas digna est? cor mihi mærcore con-
ficitur, cum tam ingratos in eum Christianos es-
se video. Ad modestiam item, honestiq; amorem
pertinet ille eius pudor vsg; eo simplex, & candi-
dus, ut si cui vel inter facetas, & iocos verbum
aliquid excidisset vel tantillum à modestia ab-
borrens decenti rubore, & modestissima signifi-
catione doloris, miseri tum sibi esse errantis ostē-
ret. Interea, dum de perfectiori vite præceptis
loquentes, aut de quopiam narrantes audiebat,
qui in religiosum cœtum trāsisset, exultare gau-
dio, vultum ad maiorem serenitatem componere
atq; alium oris habitum induere videbatur. In-
terdum etiam cum gemitu exclamabat. Deus bo-
ne? quantum est in solidis cæli gaudijs voluptratis,
quandoquidem institutus de illis inter nos hic in-
terra sermo tātopere nos oblectat? Nonnunquā,
vnā cum illo, in ædem sacram sum ingressus. ibi
ille, tametsi puer, magno natu, & religionis pro-
fessione spectatos viros editis insignibus, Deum
demississimè, & subiectissimè colentis animi, ex-
emplis longè superabat. quandoq; lamentanti si-
milis.

94 DEVITA B. ALOY. GONZ.

milis, quandoq; defixis in alicuius Diuorum im-
ginem oculis, neq; vocantes, neq; alloquentes
audiebat, neq; nisi aliqua mora interposita; re-
spondebat, ut mentem à sensibus percigrinatam
esse constaret. Non semel mihi affirmauit, singu-
lari se in Beatisimam Virginem pietate ferri,
et cor sibi, eius duntaxat audito nomine, in-
credibili voluptate diffuere. Evidem illum
arctiori religione obligatum non noui, à gra-
uissimis tamen hominibus Mediolani, Brixie,
Cremonæ, Ferrarie, Genuæ, Mantua alibi-
que accepi, eum Societati I E S V adiunctum,
in ea cum illustri apud omnes sanctitatis gloria
vixisse. per eandem item sanctitatem esse emor-
tuum multi viri religiosi, magna auctoritatibus
asseuerarunt. neq; pauci censuerunt tutius fieri,
cum nos ipsos eius animæ, quam cum eius ani-
mag Deo commendamus. Præterea fama mira-
culorum, prodigiorum, beneficiorum, quæ eius
gratia accidunt diuinitus, itemq; cælestis hono-
ris, in quo eius sanctæ reliquie habentur, longè
lateq; est peruagata. Hæc Reuerendus ille
Pater Dominicanus.

CAPUT SEPTIMVM.

PROFICISCITVR CVM MAR-
chione in Hispaniam, et quomodo
vitam illic in regia
traduxerit.

Age-